Tallinn ZOO

Tallinna Loomaaed
TEGEVUSARUANNE
2021

Sisukord

..... 1

Sisukord 2

Kollektsioon 3

Kollektsiooni lisandunud olulisemad liigid ja uued loomad 3

Aasta sündmused 4

Liigid, isendid ja seltsid 6

Loomade heaolu. Keskkonnarikastamine ja treenimine 14

Veterinaaria 16

Teadus- ja arendustegevus 17

Uued ekspositsioonid ja rajatised 19

Haridustegevus ja üritused 22

Külastajad 28

Liigikaitse 32

Koostöö 33

Organisatsioon ja meie inimesed 36

Loomaaia omatulud 40

Tallinna loomaaed arvudes 41

Esilehel emaelevant Fien. Foto: Inari Leiman

Amuuri kass Murmur. Foto: Inari Leiman

Kollektsioon

Kollektsiooni lisandunud olulisemad liigid ja uued loomad

Nagu ka eelnenud aastal, oli 2021. aastal Covid-19 pandeemia tingimustest tulenevalt loomade transport suureks väljakutseks. Siiski saadeti loomi Lätti, Tšehhi, Slovakkiasse, Saksamaale, Soome, Ukrainasse, Prantsusmaale ja Hollandisse. Tšehhi saadeti tagakaspia uriaale, Helsingisse Korkeasaari loomaaeda saadeti euroopa naaritsad Mask ja Mileedi ning Riia loomaaeda euroopa naaritsad Frau ja Volks.

Loomaaia roomajate ja kahepaiksete kollektsiooni täiendati punaste vikerboadega (*Epicrates cenchria*) Helsingi Tropicario troopikamajast, jeemeni kameeleoniga (*Chamaeleo calyptratus*), kahe noore ninasarvik-nastikuga (*Gonyosoma boulenger*) ning Lõuna-Ameerika värviliste puukonnade (*Dendrobates tinctorius „Cobalt“ ja „Alanis“*) ja Cranwelli sarvikkärnkonnadega (*Ceratophrys cranwelli*) Riia loomaaiast.

Sügisel sai jõesiga Pamelo kaaslasteks kaks noort jõesiga (*Potamochoerus porcus*) Saksamaalt ja Poolast. Hamburgi loomaaiast toodud noorele kuldile pandi nimeks Hans ja Chorzowi loomaaiast pärit noorele emisele Zlata. Helsingi Korkeasaari loomaaiast toodi Tallinna Rootsist Norden Ark`i loomaaiast pärit nelja-aastane buhhaara uriaali (*Ovis vignei bocharensis*) jäär Joca, keda loetakse oma liigi kõige väärtuslikumaks isasloomaks Euroopa loomaaedades.

Kiskjate kollektsiooni täiendati mitme isendiga. Sügisel toodi emasele manul Altanile Poolast Poznani loomaaiast kaaslaseks noor isane manul (*Otocolobus manul*) Marss. Austriast Salzburgi loomaaiast toodi Tallinnasse kaheaastane isane lumeleopard (*Panthera uncia*) Somu. Tema sugupuu ulatub tagasi möödunud sajandil Kõrgõstani loodusest püütud ja Tallinna loomaaias elanud lumeleopardide Kungei ja Remboni. Pärast viieaastast vaheaega saab Tallinna loomaaias taas näha amuuri kassi (*Prionailurus bengalensis euptilurus*) - noor isane Murmur toodi enne jõule Helsingist Korkeasaari loomaaiast.

Helsingist Korkeasaari loomaaiast toodi täiendust ka Bennetti kängurute (*Macropus rufogriseus*) kollektsiooni – uue kodu Tallinnas said Morris, Marshall, Michele ja Melody.

Aasta sündmused

UUED EKSPOSITSIOONID

Kevadel sisustati väikeses troopikamajas ekspositsitsioonipind öise eluviisiga loomadele. Uutesse tingimustesse koliti elama kolm emast senegali galaagot ja paar kinkažusid. Loomad kohanesid oma uue elupaigaga hästi. Külastajatelt nõuab nende jälgimine pisut enam tähelepanu ja silmade harjumist hämarusega, et esmapilgul tühjana mõjuvates aedikutes vilgast liikumist ja tegutsemist märgata.

Kinkažu. Foto: Inari Leiman

Troopikamajas valmis uus ekspositsioon ka kangursipelgatele, kelle koloonia saime paari aasta eest sünnipäevakingituseks Riia loomaaialt.

Eesti Terioloogia Selts koostöös MTÜ Aasta looma, Looduskalendri, Tallinna Loomaaia, Eesti Loodusmuuseumi ja Eesti Jahimeeste Seltsiga kuulutas 2021. aasta loomaks roti. Kollektsiooni õnnestus hankida kaks kodurotti ja paksunahaliste majas seati sisse ekspositsioon, kus saab näha nii kodurotti kui ka rändrotist aretatud laborirotti.

EUROOPA NAARITSATE LEND HISPAANIASSE

Piiranguterohkel koroonaajal õnnestus Tallinnast mai alguses saata Hispaaniasse kümme naaritsat. Tallinna loomaaia kahe tehisasurkonna – Eesti ja Hispaania – isendite vahel katselise paljundamise tulemusena sündinud loomad lasti loodusesse Hispaanias Aragoni jõe ülemjooksul. Jõel on üle 100 km vooluvee elupaikasid ja eeuuringute põhjal on sealne elupaik naaritsatele soodne. Uude elupaika asustamine toimus Euroopa naaritsa tehiskeskkonnas paljundamise ja loodusesse taasasustamise programmi raames.

AEDIKUTE UUENDAMINE

Manulitele 2020. aastal ehitatud aedikutest jätkati ühe aediku sisutamist uue manuli jaoks. Kullimäel ehitati avaramateks kotkaste aedikuid ja suures troopikamajas renoveeriti mereakvaariumi.

PÄÄS VEELE

Põllumajandus- ja Toiduameti loal lubati linnugripi ohu tõttu pikalt varjul olnud luiged, haned ja pardid oktoobri lõpus linnutiikidele.

AASIA LÕVI JUNA JA KARUMAKAAK GRIŠA LAHKUMISED

Jaanuaris halvenes eaka aasia lõvi Juna tervis. Frankfurdi loomaaias sündinud lõvi kannatas neerupuudulikkuse käes ja süveneva valu ning edasiste kannatuste vältimiseks pandi isalõvi magama. Kuna kaslased on koroonaviirusele vastuvõtlikud, tehti loomale pärast surma *post-mortem* koroonatestid, mis üllatuslikult osutasid lõvi nakatumisele Covid-19 viirusega. Talitajate testitulemused olid negatiivsed.

Augusti alguses uinutati igavesele unele eakas ja südameprobleemide käes vaevelnud karumakaak Griša. Eraomanikelt 1996. aastal loomaaeda vastu võetud loom sai oma stoilise olekuga arvukate külastajate lemmikuks ja loomaaia *Facebooki* postitus kurva sündmuse kohta sai hulgaliselt mälestuste jagamist.

LOOMABEEBID

Veebruaris ja märtsis said juurdekasvu täht-samblikkonn ja berberi vööthiir ning ilmavalgust nägi maailma väikseima ahvi, kääbusmarmoseti, esimene poeg. Aprillis ja mais sündisid järglased Davidi hirvel, buhhaara hirvel ja siberi kaljukitsel, bennetti kängurul, berberi vööthiirel ning jaapani makaakidel, habekotka pojad koorusid munadest märtsis ja mais. Ameerika piisoni lehm Luli tõi ilmale terve ja tugeva vasika. Siberi kaljukitse kaks talle Tjan ja Shan ning kängurupoeg Aplik kasvatati üles loomaaia titetoas, sest nende emad hukkusid traumade tõttu.

Kängurupoeg Aplik. Foto: Inari Leiman

Ameerika piisoni vasikas emaga. Foto: Inari Leiman

Juunis munes ohualdis Madagaskari endeem Standingi päevageko kaks muna, mis paigutati inkubaatorisse ja ühest munast koorus poeg juulikuus. Liigikaitseuuringute keskuse naarits Hildegard sai seitse järeltulijat, neli isast ja kolm emast naaritsapoega. Perelisa said jõerai ja harilik müürigeko.

Aasta lõpus sündis emakaru Friidal kauaoodatud karutüdruk, kes aga sünnitrauma tagajärjel mõne päeva pärast suri.

Liigid, isendid ja seltsid

2021. aasta lõpuks oli Tallinna loomaaia kollektsioonis ca 7886 isendit 351 liigist.

	Liike	Isendeid
Imetajad	72	705
Linnud	78	321
Roomajad	42	102
Kahepaiksed	14	349
Kalad	61	512
Selgrootud	84	5897
Kokku	**351**	**7886**

Tabel 1. Liigid ja isendid

KOLLEKTSIOONI LIIGILINE JA ISENDILINE JAOTUMUS

Liigirikkaim on selgrootute loomade rühm, kellele järgnevad linnud, imetajad, kalad, roomajad ja kahepaiksed (joonis 1).

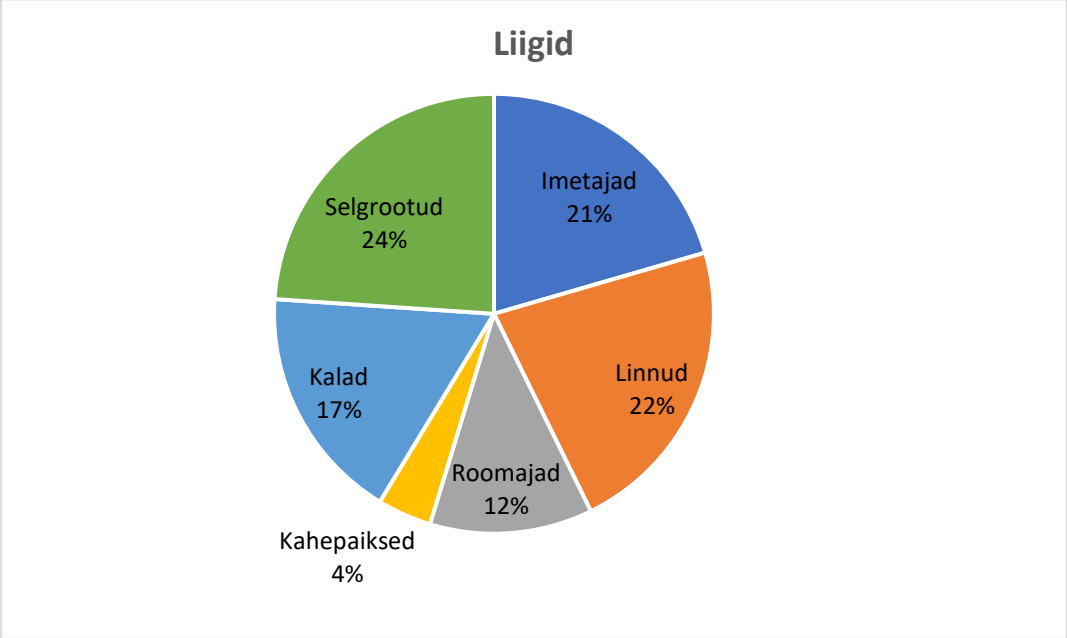

Joonis 1. Kollektsiooni liigiline jaotumus

Selgrootute loomade rühmas on isendeid kõige arvukamalt ja rühma osakaal on kollektsiooni isendilises jaotumuses kõige suurem. Järgnevad kalad, kahepaiksed, linnud ja roomajad (joonis 2).

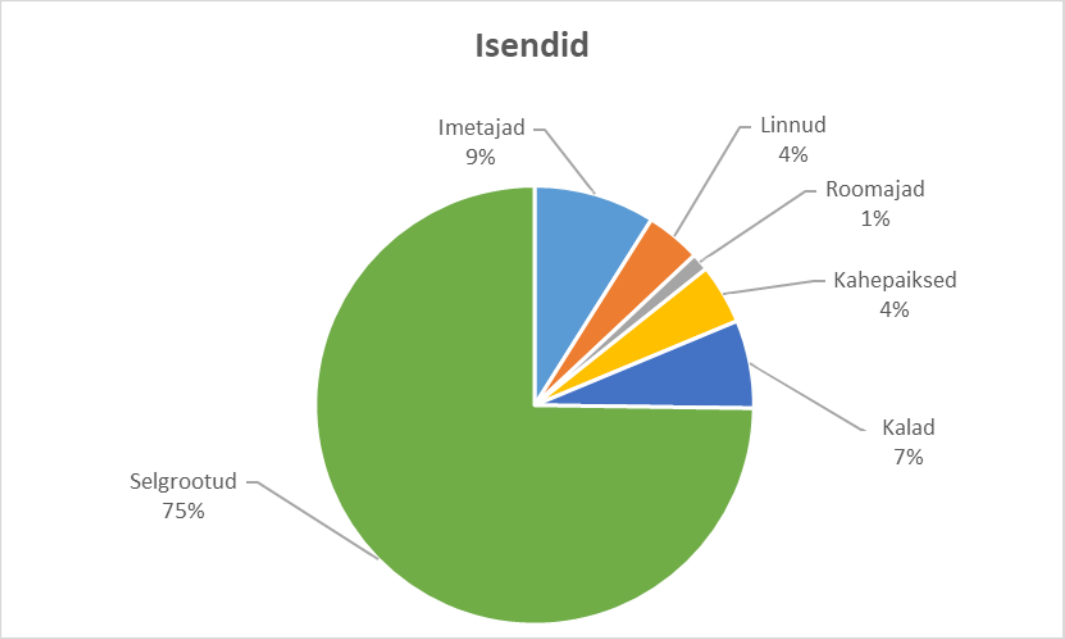

Joonis 2. Kollektsiooni isendiline jaotumus

SELGROOGSETE LIIGILINE JA ISENDILINE JAOTUMUS

Keskendudes ainult selgroogsetele loomadele, on liike kõige arvukamalt lindude klassis, kellele järgnevad imetajate, kalade, roomajate ja kahepaiksete klass (joonis 3).

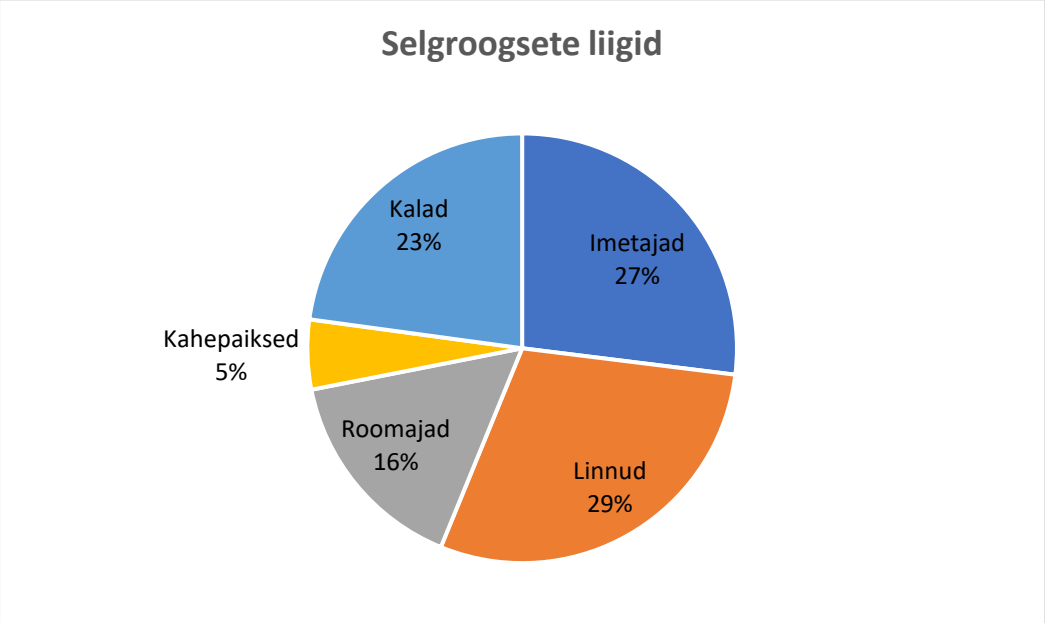

Joonis 3. Selgroogsete liigid

Selgroogsete loomade isendilises jaotumuses on kõige suurem osakaal imetajatel. Järgnevad kalad, kahepaiksed, linnud ja roomajad.

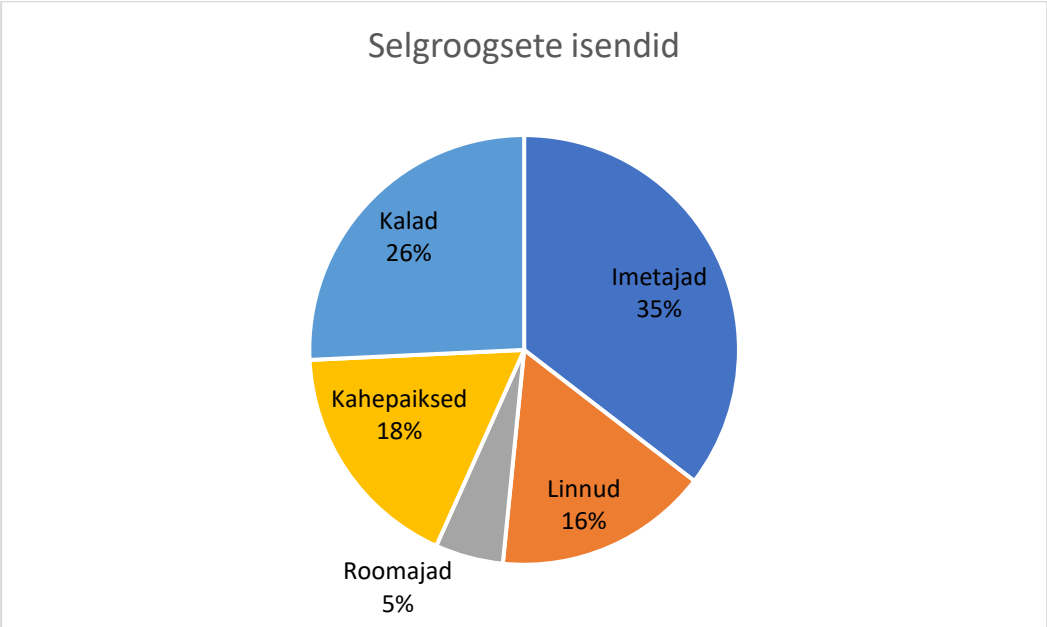

Joonis 4. Selgroogsete isendid

Kollektsiooni lisandus 2021. aasta jooksul 467 isendit (418 sündi ja 49 sisse tulnud isendit) ja kollektsioonist lahkus 499 isendit (460 surma ning 39 välja saadetud isendit). Selgroogseid loomi oli nende hulgas vastavalt 359 (318 sündi ja 41 sisse tulnud isendit) ja 430 (399 surma ja 31 välja saadetud isendit) (Tabel 2).

	sünd	**sisse**	**surm**	**välja**
Imetajad	104	23	151	25
Linnud	3	2	55	5
Roomajad	5	5	12	1
Kahepaiksed	0	10	25	0
Kalad	206	1	156	0
Selgrootud	100	8	61	8
Kokku	**418**	**49**	**460**	**39**
Selgroogsed	318	41	399	31

Tabel 2. Ülevaade kollektsiooni muutustest 2021. aastal

Korsakid. Foto: Inari Leiman

IMETAJAD

Selts		Isendite arv	Liikide arv
Sõralised	*Artiodactyla*	319	26
Kiskjalised	*Carnivora*	157	19
Närilised	*Rodentia*	112	11
Esikloomalised	*Primates*	72	10
Kabjalised	*Perissodactyla*	20	3
Kaksikeeshambulised	*Diprotodontia*	13	2
Jäneselised	*Lagomorpha*	6	1
Vööloomalised	*Cingulata*	3	1
Londilised	*Proboscidea*	3	1
		705	**74**

Tabel 3. Liikide ja isendite arv imetajate seltsides

Valgekurg. Foto: Inari Leiman

LINNUD

Selts	Selts ladina keeles	Isendite arv	Liikide arv
Hanelised	*Anseriformes*	122	16
Kanalised	*Galliformes*	61	14
Haukalised	*Acciptriformes*	51	13
Kakulised	*Strigiformes*	28	8
Värvulised	*Passeriformes*	13	6
Kurelised	*Gruiformes*	18	6
Papagoilised	*Psittaciformes*	8	6
Flamingolised	*Phoenicopteriformes*	13	1
Pelikanilised	*Pelecaniformes*	8	2
Toonekurelised	*Ciconiiformes*	4	1
Tuvilised	*Columbiformes*	3	2
Käolised	*Cuculiformes*	2	2
Jaanalinnulised	*Struthioniformes*	1	1
Sarvlinnulised	*Bucerotiformes*	2	1
Siniraalised	*Coraciiformes*	2	1
		336	**80**

Tabel 4. Liikide ja isendite arv lindude seltsides

Rüülik. Foto: Inari Leiman

ROOMAJAD

Selts	Selts ladina keeles	Isendite arv	Liikide arv
Soomuselised	*Squamata*	62	32
Kilpkonnalised	*Testudines*	35	7
Krokodillilised	*Crocodylia*	5	3
		102	**42**

Tabel 5. Liikide ja isendite arv roomajate seltsides

Punatäpp-lehekonn. Foto: Inari Leiman

KAHEPAIKSED

Selts	Selts ladina keeles	Isendite arv	Liikide arv
Päriskonnalised	*Anura*	14	349

Tabel 6. Liikide ja isendite arv kahepaiksete seltsides

Silmlaik-madupea. Foto: Inari leiman

KALAD

Selts	Selts ladina keeles	Isendite arv	Liikide arv
Ahvenalised	*Perciformes*	298	27
Sägalised	*Siluriformes*	58	17
Hammaskarbilised	*Cyprinodontiformes*	50	2
Karpkalalised	*Cypriniformes*	17	3
Haratsiinilised	*Characiformes*	34	4
Ateriinilised	*Atheriniformes*	43	2
Hulkuimelised	*Polypteriformes*	7	2
Ronikalalised	*Anabantiformes*	4	2
Kerakalalised	*Tetraodontiformes*	2	2
Pärisluukeelelised	*Osteoglossiformes*	1	1
Kotkasrailised	*Myliobatiformes*	2	1
		516	**63**

Tabel 7. Liikide ja isendite arv kalade seltsides

SELGROOTUD

Selgrootuid oli kokku 84-st liigist 5897 isendit.

Amuuri leopard Alexei ingveriga lõhnastatud linaga. Foto: Karmel Ritson

Loomade heaolu. Keskkonnarikastamine ja treenimine

Ulukihooldajad tegelesid loomaaialoomade heaolu parandamiseks ja tagamiseks üha aktiivsemalt oma hoolealuste elukeskkonna rikastamisega. Keskkonnarikastuse andmete digitaalseks protokollimiseks 2020. aasta sügisel loodud võimalus rakendati 2021. aastal igapäevatöösse ja protokolli sisestatud andmete analüüsi tulemused koondati raportisse „Ülevaade elukeskkonna rikastamisest vahemikus jaanuar-november 2021“. Raportis toodi välja erinevates osakondades teostatud rikastuste arv, rikastustele antud hinnangud, andmete põhjal tehtud järeldused ja soovitused keskkonnarikastamise tõhusamaks muutmise osas.

Loomaaias tehti 2021. aastal kokku 4341 rikastust 60 erineva liigi loomadele. Enim pöörati tähelepanu erinevate meelte rikastamisele. Kaslastele huvi köitsid kõige rohkem erinevate lõhnade nagu kaneel, ingver ja lavendel, kasutamine. Loomi ärgitati tegutsema toidu serveerimisega tavapärasest erineval viisil, kas siis pappkarbis, väikestes topsikutes, aedikusse peidetuna või üles riputatuna. Et jätkuks põnevust, nuuskimist, kraapimist, tuhnimist, rebimist või hüppamist. Rikastamises olid olulisel kohal ka erinevad mänguasjad, mis loomi tegevuses hoidsid.

Surikaadid toitu otsimas. Foto: Inari Leiman

Pesukarude käitumise rikastamine.
Foto: Kristiina Taits

Mitmekülgselt andekas emaelevant Fien maalis londiotsa näpuvärvidesse kastes lõuendile mitu teost. Loomeprotsess sisaldas nii meelte kui ka sotsiaalset rikastamist, sest maalid valmisid koostöös talitajatega. Fien õppis ka Djembe trummi lööma ning suupilli puhuma. Viimasega said hakkama ka elevandid Draay ja Carl.

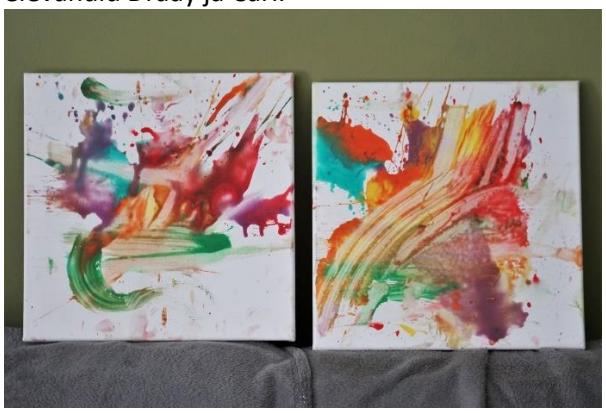

Emaelevant Fieni maalid ja trummilöömine. Fotod: Inari Leiman

Liigikaitse spetsialisti juhendamisel alustas Tallinna 32. Keskkooli 11. klassi õpilane Kati-Britta Moora sügisel loomaaia stepikilpkonnade, hiina pehmekilp-kilpkonna ja punakõrv-ilukilpkonna elukeskkonna rikastamist, mille tulemusena valmis uurimistöö.
Risti Põhikooli 8. klassi õpilane Anett Arula alustas 2020. aasta sügisel amuuri leopard Alexei käitumisvaatluste tegemist, mille tulemusena valmis 2021. aastal uurimistöö “Loomaaialoomade elukeskkonna rikastamine lõhnade abil Tallinna Loomaaia amuuri leopardi (*Panthera pardus orientalis*) näitel”. Alexei lemmikuks kujunes lavendel. Uurimistöö saavutas keskkonnaalaste uurimistööde konkursil esimese koha ja pälvis õpilaste teadustööde riikliku konkursi II voorus Keskkonnaministeeriumi eripreemia.

Talitamis- ja veterinaartoimingute kergemaks läbiviimiseks jätkati loomade treenimist. Ninasarvikutele õpetati jala tõstmist ja tallaaluse ettenäitamist. Surikaate treeniti ninaga palli puudutama, mille eest neid lihatükikesega premeeriti.

Veterinaaria

Laboratoorsed uuringud telliti Riiklikust Veterinaarlaboratooriumist, kes teostas parasitoloogilisi, bakterioloogilisi, viroloogilisi, vere seroloogilisi ja histoloogilisi uuringuid. Loomaaias kohapeal tehti vere biokeemilisi ja hematoloogilisi uuringuid.
Profülaktilise tööna vaktsineeriti imetajaid, dehelmintiseeriti kiskjaid, sõralisi ja kabjalisi, linde ja terraariumiloomi ning tehti parasiiditõrjet. Läbi viidi kiskjate iga-aastane vaktsineerimine, kevadel vaktsineeriti küülikuid müksomatoosi vastu. Jaapani makaake testiti koroonaviiruse suhtes. Sõralistel värgiti vastavalt vajadusele ja võimalusele sõrgu.

Kahelt raisakotkalt võeti verd ja sulgi Euroopa Loomaaedade ja Akvaariumide Assotsiatsiooni (EAZA) biopanga jaoks.

Sügisel tehti terviseuuring manul Altanile.

Koostöös Eesti Maaülikooliga, Põhja-Eesti Regionaalhaigla ja Tartu Ülikooli Kliinikumi kiirabimeeskonnaga ning Semetron AS-iga viidi septembris läbi šimpansite Betty ja Quincy põhjalik terviseuuring, millel osales ka veterinaarkardioloog Belgiast. Terviseuuringut kajastas Eesti Rahvusringhäälingu saade Osoon.
Narkoosis loomadel kontrolliti südant ja hambaid ning tehti põhjalik kõhuõõne ultraheliuuring. Tõsisemaid tervisehädasid ei leitud ning tõdeti, et šimpansid on hea tervise juures. Küll aga peeti vajalikuks, et Betty ja Quincy vajavad veel eraldi hambaarsti vastuvõttu.
Kuna inimahvid on vastuvõtlikud koroonaviirusele, said Tallinna loomaaia šimpansid tervisekontrolli käigus Pfizeri vaktsiinisüsti. Oktoobris vaktsineeriti neid teistkordselt ja vaevusi ega kõrvalnähte ei ilmnenud.

Šimpansite tervisekontroll. Foto: Inari Leiman

Teadus- ja arendustegevus

Teadus- ja arendustegevus on Tallinna Loomaaias koondunud peamiselt liigikaitseuuringute keskusesse. Teadustegevuse raames tegeletakse lisaks euroopa naaritsale ka teiste ohustatud liikide uurimisega. Selgitatakse välja naaritsa sigimisbioloogia iseärasusi ja tegeletakse geneetiliste uuringutega. Jätkatakse euroopa naaritsa üle-euroopalise asurkonna koordineerimise ja suguregistri pidamisega. Samuti tegeletakse aktiivselt loomade heaolu puudutavate teemadega, kus olulisel kohal on elukeskkonna rikastamine ning kogutud andmete analüüs.

Liigikaitse keskuses paljundati euroopa naaritsaid vastavalt liigi koordinaatori paljundusplaanile. Paljundustegevuse tulemusel sündis 29 naaritsat ja aasta jooksul suri 8 naaritsat. Paljundusprogrammi raames saadeti Soome, Läti ja Poola loomaaedadesse 6 naaritsat. Taasasustamisprogrammi raames Hiiumaale loomi ei viidud.
Aastatel 2018–2019 Eesti ja Hispaania tehispopulatsioonidest pärit euroopa naaritsate eksperimentaalse paaritamise tulemusel sündinud loomad saadeti 6. mail Hispaaniasse, kus nad osalesid loodusesse asustamise projektis Aragoni jõe ülemjooksul.
Traditsiooniline naaritsapäev aprillis korraldati virtuaalselt. Sotsiaalmeediasse postitati 6 temaatilist videot. Neljas lühiklipis tutvustasid ulukihooldajad euroopa naaritsat ja oma igapäevatööd ning kahes uues klipis tutvustati naaritsa projekte Saaremaal ja Hiiumaal.
Koostati „Euroopa naaritsa uudiskiri 2020–2021“, milles naaritsatega tegelevad inimesed Eestist, Hispaaniast, Prantsusmaalt, Saksamaalt ja Soomest tutvustasid lühidalt viimase kahe aasta jooksul läbi viidud projekte.

Uue liigina lisandus augusti lõpus liigikaitseuuringute keskuse kollektsiooni lagrits (*Eliomys quercinus*). Kaksteist unilaste hulka kuuluvat lagritsat ehk oravhiirt jõudsid kohale 25. augustil GaiaZOOst Hollandist. Tallinnasse toodi nad kavatsusega omandada lagritsate pidamise ja paljundamise kogemus, et seejärel Eesti loodusest tõenäoliselt kadunud närilisi loodusesse tagasi viia.

Lagrits. Foto: Kristel Nemvalts

Juunikuus loodi liigikaitseuuringute keskuse Instagrami konto: conservationresearch_tlnzoo. Aasta lõpuks oli konto jälgijaid üle 240.

Teaduse populariseerimiseks algatati loomaaia Žurnaaliklubi "Zooteaduslik valik", kus iga kolme nädala tagant tutvustavad kaks loomaaia töötajat oma kolleegidele enda valitud teadusartikleid, mis on ilmunud viimase kahe aasta jooksul. Lisaks osalesid liigikaitseuuringute keskuse töötajad Loomaaia noorteklubi teemaõhtul "Reisijutud džunglisse" ning viisid läbi töötoa naaritsa toitumise uurimiseks tema väljaheiteid kasutades.

Tegeleti ka liigikaitse euro toetusprojekti populariseerimisega, mille raames loodi "Mina toetan liigikaitset" kleebised, mida anti loomaaia külastajatele, kes panustasid pileti ostmisega 1 euro manuli või sumatra ninasarviku kaitsesse.

Liigikaitseuuringute keskuse biopanka korjati üle 2425 bioloogilise proovi, mida on võimalik kasutada edaspidisteks teadusuuringuteks.

Liigikaitseuuringute keskuse eestvedamisel osalesid Tallinna loomaaia kaslased Snow Leopard Trusti teadustöös, mille eesmärk oli parandada kaslaste isendite tuvastamist karvamustri põhjal. Töö raames kasutati rajakaameraid pildistamaks loomaaia kaslaste (amuuri leopardid, lumeleopardid ja ilvesed) karvamustreid.

Elukeskkonna rikastamisega seonduvalt analüüsiti jaanuarist novembrini sisestatud andmeid, eesmärgiga tuvastada loomade elukeskkonna rikastamisega seonduvad murekohad ning parandada tegevuse efektiivsust. Analüüsi tulemusel valmis aruanne "Ülevaade loomade elukeskkonna rikastamisest vahemikus jaanuar-november 2021". Alustati stepikilpkonnade elukeskkonna rikastamisega ja andmete kogumisega uurimistöö koostamiseks.

Liigikaitseuuringute keskuse DNA laboris testiti metodoloogiat huntide ja koerte omavaheliseks eristamiseks DNA abil. Juhendati Tallinna 32. Keskkooli õpilase Kati-Britta Moora uurimistööd teemal „Kilpkonnade heaolu parandamine keskkonnarikastuse abil", mille raames koostati keskkonnarikastusplaan loomaaia stepikilpkonnadele, punakõrv-ilukilpkonnale ning hiina pehmekilp-kilpkonnale.

Euroopa naaritsaid käis filmimas Eesti Rahvusringhäälingu saate „Osoon" võttegrupp saate „Kaduva maailma lävel" jaoks.

Kagu-Aasia troopilise vihmametsa ehitustööd. Foto: Aivar Saareli

Uued ekspositsioonid ja rajatised

PILVEMETS

Euroopa Regionaalarengu Fondi rahvusvahelise pereturismi atraktsioonide programmi rahastusega Pilvemetsa ehk Kagu-Aasia troopilise vihmametsa ökosüsteemi ekspositsioonihoone ehitustöid alustas Ehitus5ECO OÜ aasta alguses. Hoone peaks valmima 2022. aastal ja külastajatele on see plaanis avada 2023. aasta kevadel.

Jaanuaris alustati ekspositsioonihoone aluseid kaevetöid. Juuni alguseks olid ettevalmistustööd monoliitbetoonist vundamendi valamiseks tehtud ja pärast vundamendi valmimist alustati hoone raudbetoonist välisseinte rajamisega. Aastasse mahtusid uue objekti kaks märgilist sündmust: hoone nurgakivi paigaldati pidulikult 10. augustil ja sarikapidu peeti 15. detsembril.

Ekspositsioonihoone nurgakivi paigaldamine 10.08.2021.
Loomaaia direktor Tiit Maran koos Ehitus5ECO OÜ projektijuht Margo Padari ja Tallinna linnapea Mihhail Kõlvartiga. Fotod: Inari Leiman

Oktoobris ja novembris paigaldati ekspositsiooniala hooneosale terastaladest sarikad ja valmis sai ekspositsiooniala erilahendusega katus ETFE tehnoloogial põhinevatest täispuhutavatest läbipaistvatest katusepaneelidest. Hoone maksimaalseks kõrguseks sai 14,20 meetrit.

Välisvaade. Foto: Heiko Kruusi

Sisevaade. Foto: Inari Leiman

Sarikapidu 15.12.2021. Vasakult: Tallinna loomaaia direktor Tiit Maran ja Tallinna abilinnapea Vladimir Svet. Foto: Heiko Kruusi

Kagu-Aasia troopilise vihmametsa interaktiivse ekspositsiooni teostaja leidmiseks viidi läbi riigihange ja leping sõlmiti Kaos Arhitektid OÜ-ga. Alustati troopiliste taimede tarne ja istutuse ning mööbli hankega.
Projekti kogumaksumus on 5,28 miljonit eurot, millest Tallinna linn katab 2,79 miljonit eurot ja ERDF 2,49 miljonit eurot.

TIIGRIORG

Aasta alguses kuulutas Tallinna Linnavaramet välja Tiigrioru ehitustööde hanke. Hange lõpetati aga lepinguta, sest kõik pakkumused ületasid eeldatavaks maksumuseks kavandatud 2,8 miljonit eurot.

RENOVEERIMISTÖÖD

Septembris alustas Tallinna Keskkonna- ja Kommunaalameti tellimusel loomaaia teede taastusremondiga Tallinna Teede AS. Tööd teostati kahe kuu jooksul kolmes etapis ning need hõlmasid Paldiski mnt poolse sissepääsu kohvikuni Illu ja kullimäe ala ning ala paksunahaliste maja ees. Oktoobris lõppenud taastusremondi tööde käigus uuendati sõidu- ja kõnniteede asfaltkatteid, paigaldati uued äärekivid ja korrastati töömaale jäävaid kaevupäiseid.

Oktoobris söödaauto manööverdamisel purunenud loomainfo stend taastati jaapani paranduskunsti *kintsugi* ehk kuldse ühenduse tehnikat kasutades. Purunenud tükid liimiti hoolikalt kokku ja mõrad täideti kullapulbriga. Seega toodi parandatud kohad eriliselt esile ja stendile anti omanäolise võttega lisaväärtust.

Kintsugi tehnikas parandatud buhhaara uriaali stend. Foto: Inari Leiman

Näitus „Väikeste elukate elutähtsad ametid“. Foto: Inari Leiman

Haridustegevus ja üritused

Aasta 2021 ei toonud loomaaiale ega loodushariduse osakonnale oodatud kergendust piirangute osas, küll aga uusi oskusi COVID-19 pandeemia olukorras oma tegevusi planeerida ja ohutumalt korraldada. Tavaline huviringide läbiviimine oli häiritud või aeg-ajalt peatatud, kuid siiski ei olnud looduskooli töös osaletaje osalejate arvu kahanemine märkimisväärne. Olukorrast tulenevalt peeti ringitunde välitingimustes ja ka õhtupimeduses taskulampide valgel, lisades loodusringile vaatluspõnevust. Piirangud nõudsid osalejate väiksemat arvu gruppides linnulaulu õhtutel ja ekskursioonidel ning laste sünnipäevade läbiviimine peatati mitmeks kuuks. Ära jäid ka loomaaia linnalaagrid veebruaris ja aprillis. Traditsiooniliste valgete ööde hilisõhtuste ekskursioonidega sai mai asemel alustada alles juunikuus. Rahvusvahelisi loomapäevi tähistavad üritused tuli kuni poole suveni ära jätta, kuid alates juulis toimunud šimpansipäevast jätkusid need regulaarselt kuni aasta lõpuni.

Suvi leevendas piiranguid ja korraldada sai nii looduskooli õpilaste 6-päevase õppelaagri Varemurrus, loomaaia linnalaagrid ja koostöös Eesti loodusmuuseumiga ka venekeelse linnalaagri.
Uued hariva sisu ja mängulise lahendusega stendid koostati ja paigutati šimpansite aediku juurde ja laste loomaaeda. Pilvemetsa ekspositsiooni jaoks töötati välja Kagu-Aasia troopilise vihmametsa ökosüsteemi käsitlev hariduslik sisu.

Aastale lisasid põnevust koostööprojektid. Tallinna Ülikooliga jätkus ELU-projekt, kus valmisid töölehed ja programmid iseseisvateks avastusteks loomaaias. Samuti jätkati koostööd formaalharidust toetavate õppeprogrammide läbiviimisel Tallinna Haridusametiga ja uue projektiga

„Meie Kool“ koos Tallinna Sotsiaalkindlustusametiga. Koostöös keskkonnaametiga paigaldati Veskimetsa äärde vääriselupaika tähistavad infostendid. Endas vääriselupaika peitev Veskimets annab koos sealse loodusraja ja püsinäitusega toreda võimaluse loodusretkedeks ja õppekäikudeks, mida pakuti nii koolidele kui ka üksikkülastajatele. Traditsiooniliselt osaleti loomaaia ettevõtmistega Tartu Ülikooli loodusmuuseumi ja botaanikaaia korraldatud loodusfestivali ja üle-eestilise Teadlaste Öö festivali programmides. Kalamaja Põhikooli eestvedamisel osaleti Tallinna koolide loodushuvilistele õpilastele suunatud projektis VAU-OHHOO ja viidi läbi loomaaia õppeprogramme.

Korraldati 4 linnalaagrit kokku 172 osalejale. Covid-19 piirangute tõttu tuli ära jätta laagrid veebruaris ja aprillis. Ühine venekeelne linnalaager viidi läbi koos Eesti Loodusmuuseumiga. Ekskursioonidel, sealhulgas 40 hilisõhtusel ja 16 videvikuekskursioonil, osales kokku 4532 inimest. Viidi läbi 86 laste sünnipäevaprogrammi, nendest 23 vene ja 3 inglise keeles.

Linnalaager. Vasakul loodushariduse spetsialist Marili Tooming. Foto: Karmel Ritson

Loodushariduse spetsialistid juhendasid Tallinna 21. Kooli õpilase praktilist uurimistööd teemal „Tallinna loomaaia keskkonnahariduskeskuse maopuuride tehniline teostus loodusharidusõppe tõhustamiseks“. Ajakirjas „Eesti Loodus“ avaldati Inari Leimani artikkel loomaaia osalusest paljundusprogrammides ja intervjuud loodushariduse spetsialistidega lemmikloomade sigimise piiramisest.

ÕPPEPROGRAMMID

Koolide seas olid populaarsed keskkonnahariduspro grammide tunnustusena murakamärgise saanud formaalõpet toetavad õppeprogrammid. Aastas viidi läbi 372 õppekava toetavat õppeprogrammi, neist 122 vene keeles. Eesti keeles pakuti kevadpoolaastal 19 teemat koolidele ja 5 lasteaedadele ning sügispoolaastal 17 teemat koolidele ja 3 lasteaedadele, vene keeles vastavalt 10 ja 6.

Jätkus 2020. aasta detsembris alanud Tallinna Haridusameti muuseumiprojekt Tallinna koolide 4.-9. klasside osalemiseks loodus- ja täppisteaduslikes õppeprogrammides. Projekti raames osales loomaaia õppeprogrammides 29 klassi erinevatest Tallinna koolidest. Jätkus ka 2020. aastal alanud Keskkonnainvesteeringute Keskuse ja Tallinna Haridusameti ühisprojekt "Keskkonnahariduslikud programmid Tallinna koolidele 2020/21” ja „Keskkonnahariduslikud programmid Tallinna lasteaedadele 2020/21“ ning sügisest alustati uute projektidega 2021/22. õppeaastaks.
Iseseisvateks õppekäikudeks töötati välja Zookooli uusi töölehti: näituse „Väikeste elukate elutähtsad ametid“ õppeprogrammis kasutamiseks ja loomaaia külastamiseks lasteaia vanemale rühmale.

Samuti valmis lasteaia õpetajatele vajalik juhendmaterjal. Kokku oli 18 zookooli erinevat töölehte. Zookooli töölehtedega külastas loomaaeda ca 4500 õpilast.

Õppeprogramm. Foto: Inari Leiman

HUVIRINGIDE TEGEVUS JA LINNALAAGRID

Kevadpoolaastal tegutses looduskoolis 17 huviringi 210 õpilasega, nende hulgas üks eesti-vene ja neli vene õppekeelega ringi. Sügispoolaastal jätkati 15 huviringiga, nende hulgas kolm vene õppekeelega ringi. Ringitöös osales 164 õpilast. Looduskooli huviringides osalesid kõikide kooliastmete õpilased. Noorteklubis tegutsesid 12 kuni 23-aastased loodushuvilised. Kevadhooajal tegutses ka 4- kuni 6-aastaste eelkooliealiste laste venekeelne rühm.

Animalistika	Loomasõprade ring
Looduse laboratoorium	Noored loodusuurijad
Ornitoloogia	Putukaring
Zooloogia	Ökoloogia
Loomaaia noorteklubi	

Tabel 8. Looduskooli huviringid

Eestis kehtestatud koroonapiirangud mõjutasid kogu ringitegevust, mille maht vähenes ja läbi sai viia ainult välitingimustes toimuvaid ringe. Aasta alguses tegutses ainsana ornitoloogiaring ning märtsis ja aprillis tuli peatada kogu ringitegevus. Tallinna linna kehtestatud piirangute ajal pidid novembris huviringides osalemisest kõrvale jääma 4.-8. klasside õpilased.
Huviringide laste õppelaager toimus 13.-18. juunini Varemurrus Pärnumaal ja seal osales 50 õpilast.

LASTE LOOMAAED

Oma 30. tegutsemisaastat tähistanud laste loomaaed jätkas tööd koroonapiirangute tingimustes, mille ajal olid veebruari lõpust kuni mai alguseni külastajatele suletud nii laut kui ka õueala. Alates maikuust sai vabalt külastada laste loomaaia kitseaedikut ja ülejäänud õueala ning septembrist avati külastamiseks ka laste loomaaia laut.

Kodulooma õppeprogramm laste loomaaia laudas. Foto: Inari Leiman

Tähtpäevaga seoses valmis noorematele külastajatele mõeldud uuendatud loodushariduslik interaktiivne ekspositsioon „Kes mida sööb?“, kus Nora Rahumägi toredaid loomajoonistusi täiendavad lühikesed lõbusad ja harivad tekstid. Õueala elavdamiseks, silmailuks ja taaskasutust silmas pidades, rajati mahakantud loomaaia vankrikestest lille- ja köögiviljakastide rivi ning lillepeenraid. Väikeste külastajate mängulise tegevuse laiendamiseks paigaldati roomajate pusle ja taastati liblikaröövik harksaba stend-fotosein pildistamiseks. Aasta lõpus alustati uue ekspomajakese ehitamist väiksematele närilistele (vöötorav, merisead).

Aasta jooksul väisasid laste loomaaeda töövarjud ja vabatahtlikud abilised, suvekuudel töötasid loomade hooldajate ja külastajatele tutvustajatena tavapäraselt noored looduskooli õpilased ja teised loodus- ning loomahuvilised. Laste loomaaia loomadega (küülik, rott, amuuri roninastik, neli liiki putukaid) käidi Kiek in de Köki kindlustustemuuseumis elavdamas näitust „Linnaloom. Lehm, lutikas ja lohe Tallinna ajaloos“.
Elusloodusе klassi kolisid elama kaks uut liiki: eraisikult võeti vastu metsatarakanid ja ekspositsiooni toodi uus liik PNMst – berberi vööthiir.

Loomaaia territooriumile augusti alguses tunginud šaakal murdis maha laste loomaaia vanima kihnu lamba ute. Karja kaitseks võeti kasutusele ettevaatusabinõud, šaakalit rohkem loomaaia territooriumil ega rajakaamerates ei kohatud.
Laste loomaaia loomkoosseis vananeb ja väheneb, eriti vajavad tähelepanu kameruni kääbuskitsed ja kihnu maalambad. Karjade jätkusuutlikkuse tagamiseks on mõlemasse karja hädasti tarvis uut isaslooma.

ÜRITUSED JA NÄITUSED

Nii nagu ka 2020. aastal, mõjutasid külastajatele suunatud tegevuste läbiviimist Covid-19 pandeemiast põhjustatud piirangud. Seda nii aasta algusest kuni suveni ja taas augusti lõpust alates,

kui karmistati siseruumide tegevuste tingimusi. Ürituste korraldamine siseruumides oli keelatud perioodil 18.01-2.05 ning osalejate arv piiratud alates 3.05. Traditsiooniliste üritustena õnnestus korraldada lastekaitsepäeva, loodushariduse päeva loomaaia sünnipäeval, kõrvitsapidu ja jõuluvanade külaskäiku loomaaeda ning hilisõhtuseid ekskursioone ja klassikakolmapäevade kontserte.

Ninasarvik Kibeta 4-aastane sünnipäev. Foto: Helen Maandi

Aasta alguses viidi koostöös Eesti Polaarklubi ja Eesti Välisministeeriumiga läbi Arktika kuu, mille nimiüritusena veebruari lõppu kavandatud rahvusvahelise jääkarupäeva tähistamine tuli Covid-19 pandeemia karmistatud piirangute tõttu kahjuks ära jätta. Arktika loomade tutvustamiseks ja kliimasoojenemisest tulenevate ohtude teadvustamiseks olid aga külastajatele iseseisvaks tegutsemiseks üles seatud infotahvlid loomade aedikute juures ning teadmisi sai testida veebimängus loomaaia kodulehel.

Maikuised linnulauluõhtud harrastusornitoloog Peep Veedla juhendamisel juhatasid sisse juuni alguses järgnenud kevadsuviste hilisõhtuste ekskursioonide perioodi. Esmakordselt peeti meeles väikelapsi ja kutsuti neid koos vanematega pisut lühemalt väldanud laste hilisõhtustele ekskursioonidele. Kolmandat aastat järjest tõestasid oma populaarsust novembri- ja detsembrikuised retked õhtuhämaruses. Hinnatud giidideks olid lepinguliste giidide kõrval loomaaia loodushariduse osakonna ja zoo-osakonna pühendunud ning asjatundlikud töötajad. Hilisõhtustest eksursioonidest sai kokku osa 1105 inimest.

Rahvusvaheliste loomapäevade tähistamisel oli külastajatele päevakangelaste tutvustamise kõrval keskpunktis loodushoiu ja keskkonnaalase teadlikkuse suurendamine konkreetse loomaliigi elukeskkonna näitel looduses. Covid-19 pandeemia piirangute tõttu sai tegevustega alustada suvel. Šimpansi-, elevandi-, ninasarviku-, lumeleopardi-, kaku- ja ahvipäeva üritustel said külastajad näha loomade treenimist kindlate protseduuride läbiviimise hõlbustamiseks ning nende elukeskkonna rikastamise võimalusi.

Lastekaitsepäeva ettevõtmisi loomaaia teadusteatri kõrval täiendasid oma tegevustega Eesti Noorsooteater, Tallinna Keskraamatukogu, Päästeamet ja Tikkurila AS. Tallinna Linnavalitsuse algatusel oli sel päeval kuni 19-aastastele loomaaeda sissepääs prii.

Kirjanik Leelo Tungal ja zooloog Aleksei Turovski lastekaitsepäeval. Foto: Inari Leiman

Loodushariduse päeva loomaaia sünnipäeval sisustasid loomade avastuspunktid, räägiti lugusid loomadest ja vaadati, kuidas käib loomade toitmine ja nende elukeskkonna vaheldusrikkamaks muutmine. Vastavatud putukanäitusel tehti tutvust väikeste elukate elutähtsate ametitega. Päeva mahtus ka Jazzkaare üllatuskontsert ning Pille Lille Muusikute Fondi õhtune klassikakolmapäevade kontsert.
Oktoobri viimasel laupäeval pandi kõrvitsate kasvatamise kampaaniale punkt vaatemängulise kõrvitsapeoga. Loomadele tavapärasest erineval moel serveeritud toitu ja söömist kommenteerisid loodushariduse spetsialistid, üles seati lasteaialaste ja kooliõpilaste saadetud kõrvitsajoonistuste näitus. Paksunahaliste maja ees kõrvitsapargis sai tutvuda kõrvitsate väljanäitusega „Kes sööb? Kui palju sööb?“ ja mängujuhiga koos mängida. Iseseisvat avastamist pakkus pesakastimäng. Kõrvitsaid aitas haridusasutustelt loomaaeda tasuta transportida Omniva AS.
Pärast koroonaviirusest põhjustatud kaheaastast sunnitud vaheaega jõudis loomadele taas jõulurõõmu jagama Eestimaa Jõuluvanade Ühenduse muljetavaldav esindus. Külaskäiku toetasid Johannese Jõulukuused ja AS Kalev.

Koostöös Pille Lille Muusikute Fondiga jätkus klassikalise muusika kontsertide sari. Augustikuu kolmel kolmapäeval musitseerisid loomaaias sopran Kersti Ala-Murr ja akordionist Jaak Lutsoja, mezzosopran Kadi Jürgens ja heliloojana tegutsev Liis Jürgens harfil ning akordioniduo Mikk Langeproon ja Henri Zibo.

Koos Tallinna Kultuuri- ja Spordiametiga korraldati perepäev, tähistamaks idamaade kalendri pühvli aastat koos skulptor Tauno Kangro käe all valminud pronksskulptuuri paigaldamisega.

Koostööpartnerina tõi loomaaed Tallinnasse üle-eestiliste festivalide laiahaardelisi programme, pakkudes kaaskorraldajana tegevusi ja elamusi. Tartu Ülikooli loodusmuuseumi ja botaanikaaia

juunikuise loodusfestivali loomaaia avaüritusel pandi osalejate teadmised proovile Aleksei Turovski juhitud loodusteemalises mälumängus. Ettevõtmised jätkusid töötubade ja ekskursioonidega loomaaia mesilas ning Veskimetsas. Teadlaste Öö festivalil septembris sisustasid loomaaia kava traditsiooniks kujunenud teaduskohviku ettekanded ja ekskursioonid. Valikut maailma loodusfilmide paremikust sai vaadata Matsalu loodusfilmide festivali MAFF külalislinastustel loomaaias.

Loomaaia külastajatele pakuti sisukaid näitusi. Aasta juhatasid sisse „Poeetilise Punase Raamatu" originaalillustaratsioonid Nestor Ljutjukilt koos Timo Marani loodusluuletustega. Terrotooriumil seati üles liigikaitsele keskenduv vabaõhunäitus „Varastatud loodus". MTÜ Vene Kunstnike Ühenduse kunstilaagris „Kohtumised Eestis" osalejad Eestist, Lätist ja Leedust koostasid oma loomaaias valminud töödest näituse, mille tööde põhjal koostati ka loomaaia kunstikalender. Augustis avati loodushariduse osakonna koostatud elusputukate näitus „Väikeste elukate elutähtsad ametid", mida kaasrahastas SA Keskkonnainvesteeringute Keskus ja kujundas Motor OÜ. Kogu näituse ajal hooldasid putukaid selleks spetsiaalselt koolituse saanud kooliõpilased. Näituse publikuprogrammis sai osaleda entomoloog Urmas Tartese loodusõhtul orhideedest ja putukatest. Ameerika Ühendriikide Suursaatkonna vahendusel avati samal ajal ka Smithsonians Gardens`i ja USA Riikliku Loodusmuuseumi ühistööna valminud välinäitus „Tolmeldajate aed". Ungari Kultuuri Keskuse ja Matsalu Loodusfilmide Festivali vahendusel eksponeeriti Ungari 30 aasta paremaid loodusfotosid. Küllaltki vihmavaesel sügisel õnnestus taaskord kokku seada igasügisene seenenäitus 183-st erinevast liigist seentega.

Külastajad

Loomaaeda külastas 297 554 inimest. Eelnenud aastaga võrreldes oli külastajate arv 13 439 inimese võrra väiksem. Covid-19 pandeemia tõttu kehtestatud piirangud mõjutasid kogu loomaaia külastamist ja külastajatele suunatud tegevusi ning aasta algusest aprilli lõpuni olid kõik siseeksposítsioonid külastajatele suletud.
Ohutu külastuse tagamiseks pääses alates 24. augustist loomaaeda ainult kehtivate Covid-19 tõenditega, mis võimaldas läbi viia nii loomaaia kui ka teiste korraldajate üritusi keskkonnahariduskeskuse ruumides ja piknikuplatsidel ning hoida külastajatele avatuna troopikamajad ja paksunahaliste maja. Sügisel andis Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus loomaaiale turvalise külastuskoha märgise „Siin on turvaline".

Teisel nn koroona-aastal näitas külastajate arv võrreldes 2020. aastaga kasvu aasta esimeses pooles - veebruarist juunini. Loomaaia külastamist aasta algusest kevadeni soodustas olukord, kus siseruumides tegutsevad kultuuri- ja vaba aja veetmise asutused olid koroonapiirangute tõttu suletud. Aasta teises pooles alates juulikuust külastajate arv võrreldes 2020. aasta sama perioodiga vähenes. Koos Covid-19 vaktsiinide kasutuselevõtuga tunti ennast turvalisemalt ja tehti julgemaid reisiotsuseid. Seda vastupidiselt 2020. aastal valitsenud olukorrale, kus reisimisvõimalused olid väiksemad ja sügisel hoogustus siseturism. Koroonaeelse aasta (2019) külastajate arv ületati jaanuaris, mais ja oktoobris.

Tallinna elanike osakaal külastajate arvus jäi samale tasemele nagu see oli 2020. aastal, moodustades külastajate arvust hinnanguliselt 63 % ehk kaks kolmandikku. Ülejäänud Eestist pärit külastajate osakaal suurenes eelnenud aastaga võrreldes 1 %, moodustades külastajate arvust hinnanguliselt 19 %. Iseteeninduskassast ostetud piletite ja e-pileti osakaal (joonis 6) sisaldavad tõenäoliselt suures osas nii Tallinna elanike kui ka ülejäänud Eestist pärit külastajate piletioste.

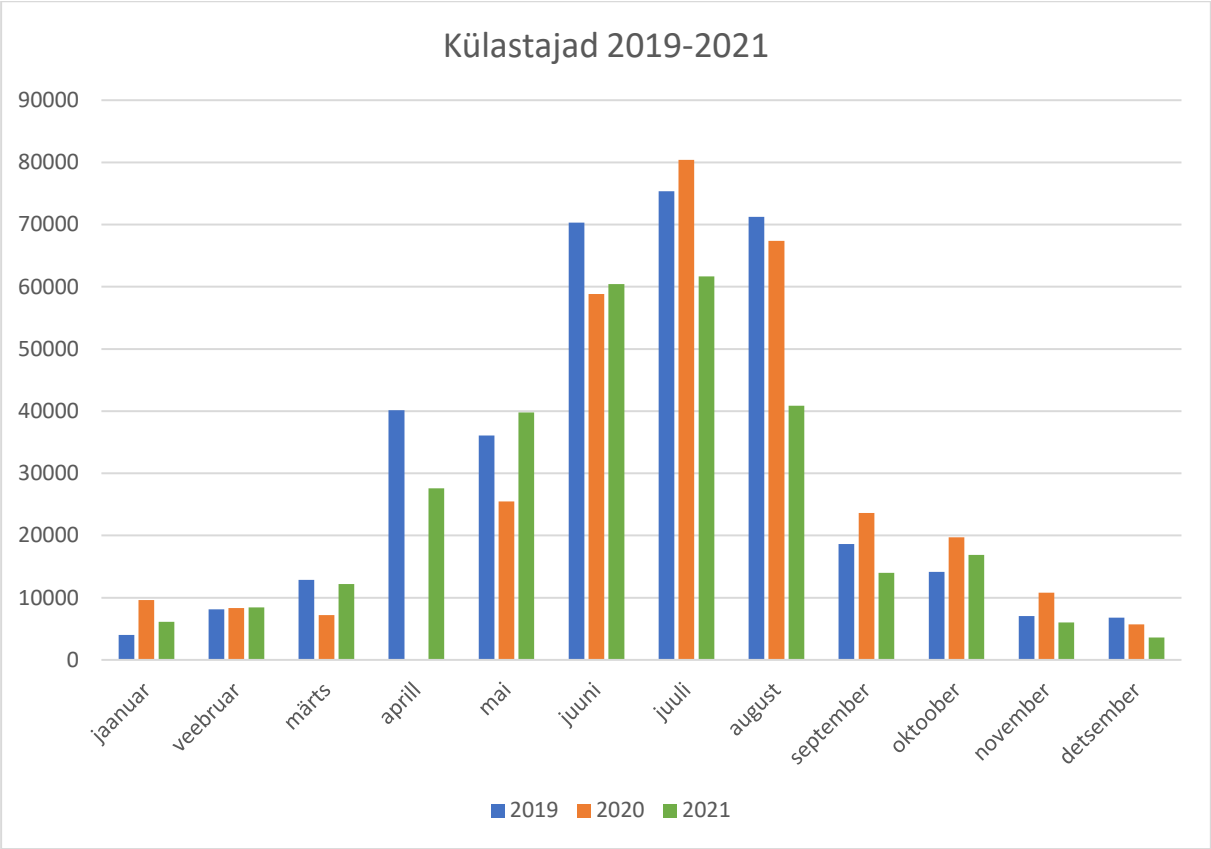

Joonis 5. Külastatavus kuude lõikes 2019-2021

Tallinna Strateegiakeskuse „Tallinna turism 2021: linnakülastajad“ uuringu kohaselt vähenes Tallinna külastanud välisturistide arv võrreldes 2020. aastaga 21 % ja koroonakriisi eelse ajaga võrreldes jäi väliskülastajate arvust alles ainult viiendik. Iga kolmas Tallinna külastaja tuli Soomest, kuid 2020. aastaga võrreldes vähenes soomlaste reiside arv 46 %.
Samasugune madalseis väljendus ka loomaaia välisturistidest külastajate arvus. Soomest pärit külastajate arv moodustas külastajate koguarvust ainult 1 % varasemate aastate 2 % ja 7 % asemel. Kolmel suvekuul, perioodil juunist augustini, võõrustasime Soomest 1641 külastajat, 2020. aastal oli see arv 6705 ja 2019. aastal 17 822.
Võrreldes 2020. aastaga suurenes Saksamaalt ja Suurbritanniast pärit loomaaia külastajate arv, jäädes aga kokkuvõttes siiski marginaalseks.

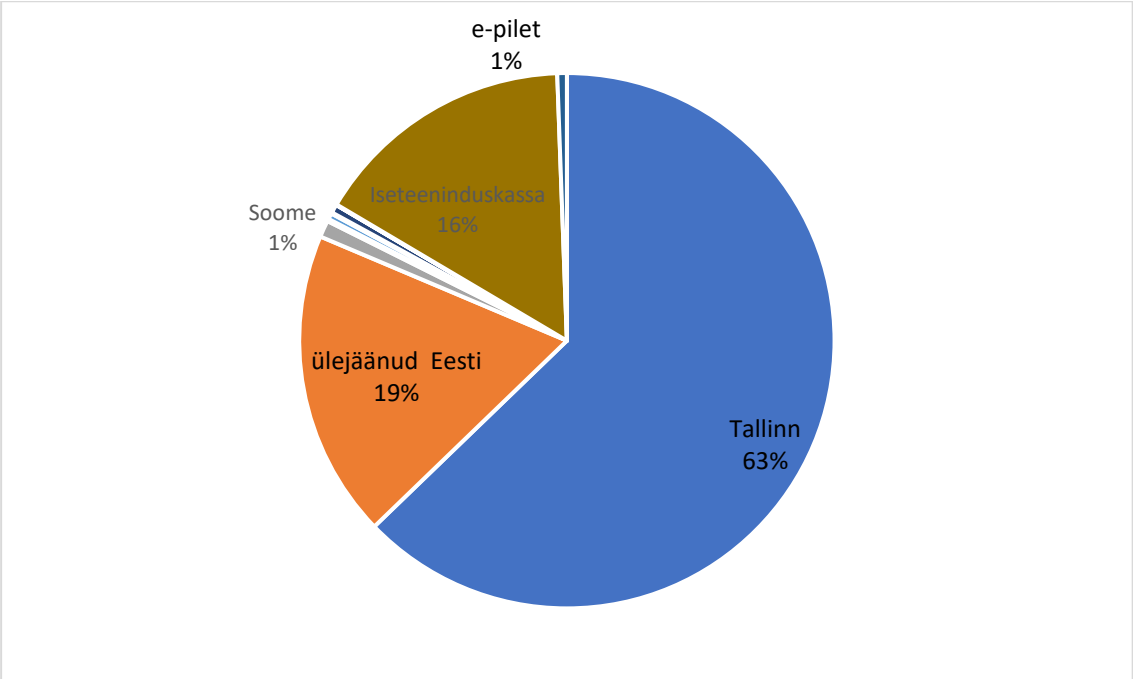

Joonis 6. Külastajate osakaal 2021

Koostööd jätkati Tallinna Strateegiakeskuse ettevõtlusteenistusega loomaaia külastamiseks *Tallinn Cardiga.* Tallinna vaatamisväärsustega tutvumiseks ja ühistranspordi kasutamiseks mõeldud kaardi müük vähenes juba 2020. aastal 84 % ja 2021. aastal omakorda võrreldes eelnenud aastaga 5 %. Loomaaia külastamiseks võimalust siiski kasutati, kuigi *Tallinn Cardiga* tehtud külastuste arv oli võrreldes eelnenud aastaga peaaegu poole väiksem.
Populaarsust kogusid aastakaardid ja Eesti Vabaõhumuuseumi ning Tallinna loomaaia ühispiletid, mõlemaga tehti 38 külastust enam kui eelnenud aastal.

Lastega perede loomaaiakülastuste soosimiseks muutis Tallinna linn alates 1. aprillist perepileti tingimusi. Senisel kuni kahele täiskasvanule ja kuni kolmele lapsele kehtinud perepiletil kaotati laste arvu piirang ning perepilet hakkas kehtima kuni kahele täiskasvanule koos nende kuni 19-aastaste lastega. Esimesel soodsamate tingimustega aastal perepiletite müügi statistika kasvutrendi veel ei näidanud. Seevastu Eesti Lasterikaste Perede Liidu perekaardiga tehti 139 külastust enam kui eelnenud aastal, mil perekaardiga külastusele kehtestati soodsam hind.

Külastajatele lõime senisest mugavamad külastustingimused loomaaia läbipääsusüsteemide uuendamisega 2020. aasta lõpus ja iseseisva e-pileti rakenduse loomisega, mille võtsime kasutusele aprillis.

Turismimesse 2021. aastal Tallinnas ja Helsingis ei korraldatud. Osalesime aga Ettevõtluse Arendamise Sihtasutuse korraldatud Puhka Eestis ja Visit Estonia turunduskampaaniates „Kingi aega“ ja „Siin on turvaline“. Samuti Tallinna linna korraldatud Visit Tallinn turunduskampaaniates „Avasta suvist Tallinna“ ja „Muinasjutuline jõuluaeg Tallinnas“.
Tallinna linnapildis olime mai algusest septembri lõpuni nelja partneri ühisreklaamiga linnaliinibussil. Avaliku ja erasektori koostöös kutsusid sõnumiga „Tule tuulutama!“ Rocca al Mare piirkonda külastama Eesti Vabaõhumuuseum, Tallinna loomaaed, Rocca al Mare kaubanduskeskus ja Haven Kakumäe. Järjepidevat koostööd piirkonna tutvustamiseks on tehtud alates 2018. aasta sügisest.

Foto: Internet

Juunis alustas loomaaia territooriumil toitlustamist riigihanke võitnud ettevõte Adiantro OÜ, kellega sõlmiti leping kaheks aastaks.

Loomaaia piletite ja ekskursioonide edasimüügilepinguid uuendati Viking Line Abp-ga ja Tallink Hotels`iga. Aasta lõpus lisandus uue edasimüügi partnerina Tallink Silja OY. Ühtlasi turundas loomaaed ennast edasimüügipartnerite kommunikatsioonikanalite kaudu.
Loomaaia lepinguliste partnerite hulgas olid ka Tele 2, Scania Eesti OÜ, Jolos OÜ, Tammer AS ja Jazz Pesulad, kes pakkusid loomaaia külastamist oma töötajatele ja partneritele.

Keskkonnahariduskeskuse ruume ja loomaaia piknikuplatse renditi era- ning avaliku sektori asutustele ja MTÜ-dele nende ürituste, konverentside ja koolituste läbiviimiseks, mille juurde telliti loomaaialt lisateenusena ekskursioone ja töötubasid.

Liigikaitse

Loomaaia külastajad panustasid loomaaia pileti ostmisel sumatra ninasarvikute ja manulite liigikaitse heaks rekordilised 30 175,48 eurot, lisades pileti hinnale manuli ja sumatra ninasarvikute toetuseks 1 euro. Alates sügisest peeti toetajaid kassas meeles „Mina toetan liigikaitset“ kleepsude kinkimisega. Loomaaia vaderite toetussummadest 10 % kogunes liigikaitsetegevuste jaoks summas 1949,43 eurot. Kokku annetati looduse heaks 32 124,91 eurot.

Kogunenud rahast kanti 50 % ehk 16 602,46 eurot organisatsioonile Save the Rhino sumatra ninasarviku püsimise toetamiseks looduses. Ülejäänud 50 % summast edastati manuli seisundi hindamiseks looduses. Sellest kanti 5354,15 eurot üle Snow Leopard Trustile ning 10 708,30 eurot Pallas`s Cat International Conservation Alliance`i manuli töörühmale.

Sihtasutuse Lutreola toodete heategevuslikust müügist koguti liigikaitseprojektide toetuseks 1212,05 eurot. Sellest kanti organistasioonile Save the Rhino üle 150 eurot Ol Jogi teravmokk-ninasarvikute kaitseala tegevuse toetamiseks ja Snow Leopard Trustile 250 eurot lumeleopardi kaitseprojektide toetamiseks. Euroopa naaritsa liigikaitsetegevust toetati 562,05 euroga ja 250 eurot kanti üle WildCats Conservation Alliance`ile amuuri tiigri ja amuuri leopardi toetamiseks.

SAVE THE RHINO
www.savetherhino.org

SNOW LEOPARD TRUST

PALLAS CAT INTERNATIONAL CONSERVATION ALLIANCE
PICA

WILDCATS
CONSERVATION ALLIANCE

Eesti Sukeldumisklubi sukeldujad jääkarude basseine puhastamas. Foto: Inari Leiman

Koostöö

Loomaaia koostöö- ja partnerlussuhted toimisid erinevates tegevusvaldkondades.

Loodushariduse osakonnas sooritasid oma praktika Eesti Maaülikooli, Räpina Aianduskooli ja Haapsalu Kutsehariduskeskuse tudengid ja õpilased. Tallinna Kopli Ametikooli ja Kadaka Põhikooli õpilased harjutasid praktilist aednikuõpet aianduse ja heakorra osakonnas.

Üle mitme aasta võttis loomaaed vastu malevlasi. SA Eesti Õpilasmaleva neli vahetust kokku kaheksa rühmaga tegid loomaaias tööd jaanipäevast kuni augusti keskpaigani. Oma panus anti heakorratöödel, loomavalves, külastajate küsitlemisel külastajauuringu tarbeks ja väikevankrite teenuse tõrgeteta toimimiseks. Malevlased ja nende rühmajuhid võtsid tööd tõsiselt ning said neile antud ülesannetega kiiduväärselt hakkama. Heakorratööde tulemus oli koheselt nähtav ning territooriumil suutsid nad mitu piirkonda oma kätega ilusaks luua.

Koostöö jätkus Eesti Maaülikooli veterinaarmeditsiini ja loomakasvatuse instituudiga, millest on täpsemalt juttu aastaaruande veterinaaria osas. Šimpansite terviseuuringute läbiviimisele kaasati ka SA Põhja-Eesti Regionaalhaigla ja Tartu Ülikooli Kliinikum ning veterinaarkardioloog Belgiast.

Kevadel inkubaatoris koorunud kaks noort habekotkast saadeti Centro de Cria Guadalentini kotkaste rehabiliteerimiskeskusesse Hispaanias. Keskuses saavad nad endale habekotkastest kasuvanemad, kes aitavad noorlinde ette valmistada loodusesse laskmiseks.

Rahvusvahelise koostöö raames sai euroopa naaritsa tehiskeskkonnas paljundamise ja loodusesse

taasasustamise programmi raames teoks naaritsate saatmine Hispaaniasse, kus nad Aragoni jõe ülemjooksul loodusesse lasti.

Naaritsad Tallinna lennujaamas teel Hispaaniasse. Foto: Tiit Maran

Loomaaed osales ka lumeleopardi rahvusvahelise kaitseorganisatsiooni Snow Leopard Trust algatatud kaslaste isendite tuvastamise teadusprojektis. Rajakaamerate pildile jäänud looma karvamustri abil eristatakse isendeid ja määratakse nende arvukust. Loomaaedades viidi projekt läbi eesmärgiga parandada metoodikat ja vähendada seeläbi eksimusi isendite arvukuse määramisel looduses. Tallinna loomaaia loomadest osalesid projektis ilvesed Dikuša ja Charik, lumeleopardid Deli ja Otto III ning amuuri leopardid Alexei, Muusi ja Darla.

Kõrvitsakasvatamise kampaanias osales üle Eesti 54 kooli ja lasteaeda ning loomaaiale kasvatati ja koguti ligikaudu 7 tonni kõrvitsaid. Transpordipartneriks oli seekord Omniva, kes kõrvitsad tasuta kohale tõi. Loomaaia kogumiskasti tõid lahked köögi- ja juurviljakasvatajad ligikaudu 2 tonni porgandeid, peete, õunu ja suvikõrvitsaid. Kooliõpilaste ja lasteaialaste saadetud joonistustest seati šimpansite galeriisse üles näitus.

Eesti Kunstiakadeemia keraamikaosakond kavandas oma lõputööna loomaaeda skulptuuri. Loomaaia esindajad valisid oma lemmikuks Triin Türnpuu kavandi Mammut, mille valmimist osakonna ja partnerite ühistööna ette hakati valmistama. Skulptuuri valmimisajaks planeeriti 2022. aasta suvi.

Septembrikuu nädalavahetustel tegi loomaaias ennetustööd Päästeamet, kes õpetas ohuolukordades õigesti käituma ja hädaolukordadeks valmistuma.

Citycon OÜ tähistas idamaade kalendriaasta algust jääskulptuuri avamisega Kristiine kaubanduskeskuse ees ja tegi ühtlasi *Facebooki* üleskutse loomaaia heaks annetuste kogumiseks.

Rahvusvahelisel ninasarvikupäeval anti loomaaeda kogunenud kasutatud telefonid üle *start-up* ettevõttele Ringy, kes koostöös ettevõttega Foxway seadmeid uuendab ja taaskasutusse annab, vähendades nii telefonide akudes kasutatava koobalti kaevandamise vajadust.

Loomaaed osales oma eriauhindadega fotovõistlusel „Vereta jaht“ ja ajakirja „Eesti Loodus“ fotovõistlusel. Samuti tunnustati loomaaia eriauhinnaga õpilaste teadustööde riiklikul konkursil Pärnu Koidula Gümnaasiumi 12. klassi õpilase Liisa Leiti zooloogilist uurimistööd „Raamat: Eestis elavad kärplased“.

Aasta jooksul panustas loomaaia heaks oma aega ja jõudu 206 vabatahtlikku kaheksast organisatsioonist. Abis käisid Swedbank AS-i, Eesti Tööandjate Keskliidu, Põhja-Tallinna Noortekeskuse, Eesti Sukeldumisklubi, Euronicsi, Advokaadibüroo Sorainen, SEB panga ja Kuehne+Nagel töötajad. Aidati koristus- ja heakorratöödega territooriumil ning tänuväärselt palju said vabatahtlikud abiks olla zoo-osakonnas. Koristati lumeleopardi, rookassi, kängurute ja lakkhundi aedikuid, puhastati šimpansite väliaediku kaitsekanalit, veeti liiva faasanite, väikekiskjate ja kotkaste aedikutesse, täideti killustikuga kivikangruid jääkarude aedikutes, pesti jääkarubasseinide aknaid ja toodi basseinidest sinna visatud prügi välja ning meisterdati loomadele pajuokstest palle.

Loomade keskkonnarikastamist toetas Jalgpalliklubi FC Flora, kinkides loomaaiale 28 kasutatud jalgpalli.

Kasutatud jalgpallid loomade keskkonnaraikastamiseks. Vasakul loomaaia loodushariduse spetsialist Marili Tooming koos FC Flora esindajaga. Foto: Linda Jaanus

Organisatsioon ja meie inimesed

Sarnaselt eelnenud aastaga tuli Covid-19 pandeemia tingimustes riske töökorraldusega hajutada ja võimalusel kaugtööd teha. Zoo-osakonnas oli korraga koos töötavate inimeste arv viidud võimalikult väikeseks. Igapäevase töö korraldamisel kasutati juba harjumuseks saanud ettevaatusabinõusid kaslaste, primaatide ja naaritsate juures. Füüsiline liikumine ühest osakonnast teise viidi hädavajaliku miinimumini.

Loomaaia töötajad ei jäänud siiski koroonaviirusest puutumata, kuid igapäevane töö suudeti tagada ja loomad said hooldatud ning külastajad vastu võetud. Pandeemia ägenemistest ja levikust tulenenud üleriigiliste piirangute kehtestamise ning nende pideva muutmise juures jõudis loomaaed ajaga sammu pidada ja oma tegevust ümber korraldada.

Oma panuse loomaaia elu ja protsesside toimimisse andsid kõik osakonnad ning erakordse aja keerulistes tingimustes kroonis pingutusi kevadel edastatud Euroopa Akvaariumide ja Loomaaedade Assotsiatsiooni (EAZA) otsus Tallinna loomaaia täisliikmelisuse taastamise kohta organisatsioonis. Kõik kitsaskohad veel siiski lahendatud ei olnud ning järjepidevat edasist tööd nõudsid eelkõige ohutuse ja loomade heaolu tagamine.

Sügisel võõrustasime kolleege Riia loomaaiast. Sealne uus juhtkond tuli tutvuma meie kollektsiooni planeerimise ja haridustegevuse korraldamisega.

TÖÖTAJATE HARIDUS JA ARENDAMINE

Koroonapandeemia tingimusi arvestades osaleti peamiselt veebipõhistel koolitustel. Sarnaselt eelnenud aastaga ei saanud läbi viia ka sisekoolitusi.

Rahvusvahelistest konverentsidest ja koolitustest võtsid osa liigikaitseuuringute keskuse ja loodushariduse osakonna töötajad. DNA analüüside spetsialist Grete Nummert esines Leedus toimunud 11. Balti Terioloogiakonverentsil (11th Baltic Theriological Conference) veebiettekandega “Wood lemming (*Myopus schisticolor*) – a New Species in the Baltic States”. Liigikaitse spetsialist Kristel Nemvalts osales Rahvusvahelise Looduskaitseliidu (IUCN) ning Euroopa Akvaariumide ja Loomaaedade Assotsiatsiooni (EAZA) veebikoolitustel: IUCN/SSC OSG Eurasian Otter Workshop ning EAZA ZIMS for Studbooks Course. Osaleti Eesti Terioloogia Seltsi sügiskoolis ja külastati Helsingi Korkeasaari loomaaeda. Sügiskoolis peeti ettekanne teemal “Lühiteavitus Tallinna Loomaia biopanga tegemistest”. Loodushariduse osakonna töötajad osalesid Balti Terioloogia veebikonverentsil, EAZA hariduskonverentsil veebis, vabariiklikul keskkonnahariduse konverentsil „Rikkus meie jalge all“ Viljandis, Tallinna Keskkonna- ja Kommunaalameti korraldatud Rohelise kooli veebiseminaridel, Eesti Looduseuurijate Seltsi Mükoloogiaühingi kevadises seenelaagris ja aastakoosolekul ning tutvumas käidi RMK loodusharidusalase tööga Aegviidu looduskoolis ja Kõrvemaal.

TUNNUSTUSED

Aastasse mahtusid loomaaia kahe karismaatilise ja kauaaegse ning armastatud töötaja juubelisünnipäevad. 75 eluaastat täitus nii loomaaia pikaajalisel endisel direktoril Mati Kaalul kui ka zooloog Aleksei Turovskil. Mõlemad mehed töötasid loomaaias üle 40 aasta ja võib öelda, et nad on tänu oma pühendumusele ning loomaaia järjepidevale populariseerimisele kujunenud Tallinna loomaaia sümboliteks. Loomaaed kinkis juubilaridele ja Eesti looduskultuuri edendajatele nendenimelised pingid jääkarumaja juures.

Mati Kaal 3.06.2021. Foto: Inari Leiman

Aleksei Turovski 25.08.2021. Foto: Inari Leiman

Suvel oli 100. sünniaastapäev loomaaia tähelepanuväärsel direktoril Károly Jacob Sternil, kes asus loomaaeda juhtima 1961. aastal ja kujundas sellest 15 aastaga rahvusvaheliselt tuntud ja tunnustatud loomaaia. Sterni töö võttis 1975. aastal üle Mati Kaal.

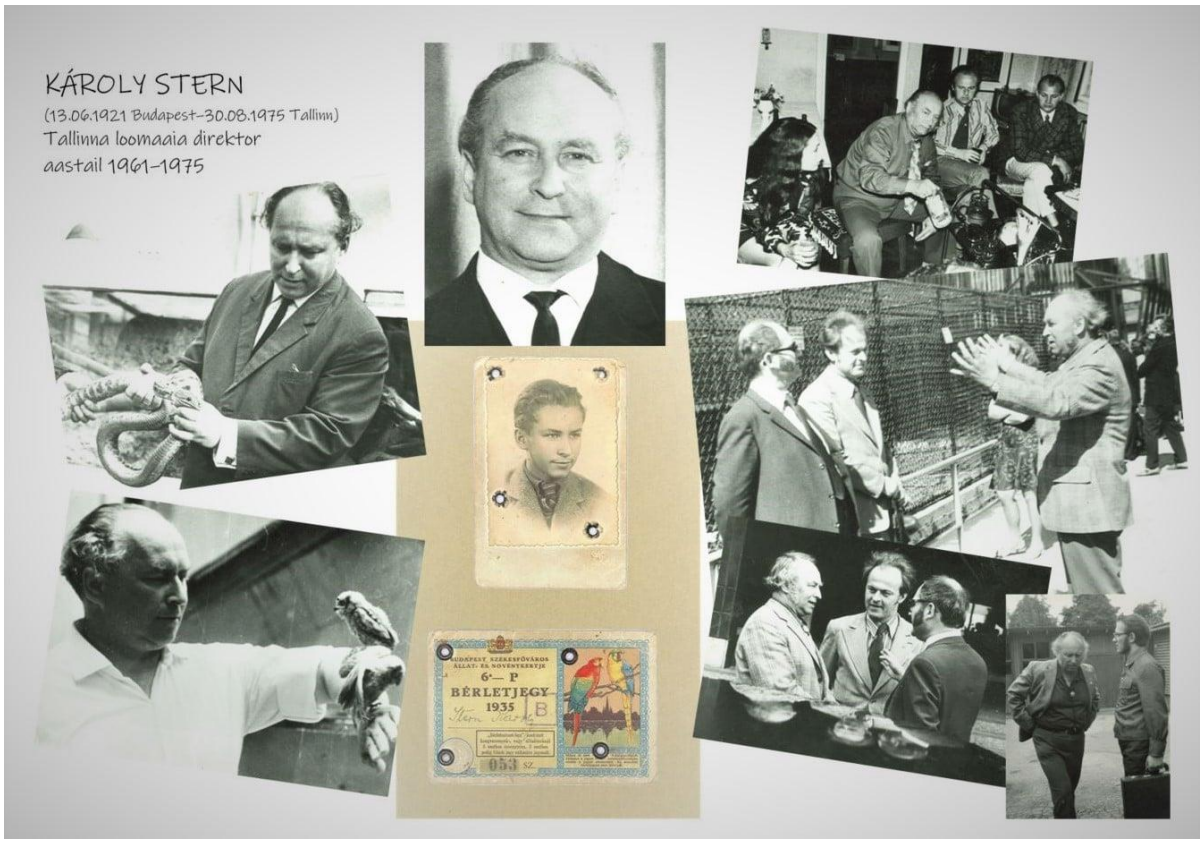

Károly Jacob Stern. Fotomontaaž: Inari Leiman

Kolmandat aastat valisid loomaaia töötajad endi hulgast välja parima kolleegi, kelleks oli keskkassa juhataja Annika Tammur müügi- ja turundusosakonnast.

Fotod: Killu Kuuben

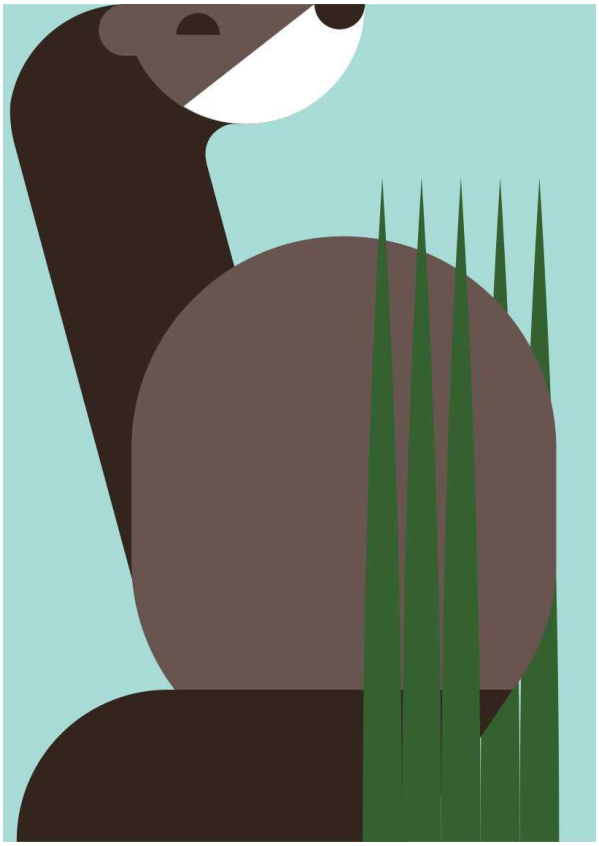

LOOMAAIA UUS VISUAALNE IDENTITEET

Aasta alguses tegi loomaaed koostöös Eesti Disainikeskusega loovagentuuridele ja disaineritele üleskutse osaleda loomaaia uue visuaalse identiteedi (CVI) ideekonkursil, saamaks loomaaiale kaasaegset ning perspektiivis jätkusuutlikku CVI lahendust. Kahes voorus toimunud konkursil osalemiseks avaldas soovi 22 ettevõtet. Professionaalidest koosnenud žürii valis teise vooru oma võistlustöid esitama 7 loovagentuuri: AKU Collective OÜ, Identity OÜ, Jangel OÜ, Polaar Stuudio OÜ, Ruum 414 OÜ, Stuudio Stuudio GD ja Disainiosakonna meeskond ning Tuumik Stuudio OÜ. Žürii töös osales ka loomaaia erinevate osakondade esindajatest koosnev koleegium.

Tasavägises võistluses saavutas kõrgeima punktisumma ideelahendus, mille autorid olid Kadri-Maria Mitt ja Robi Jõeleht Polaar Studio OÜ-st. Žürii tõi esile võidutöö eristuvat ja selget ning kaasaegset lahendust. Loomaaed sõlmis ideekonkursi võitjaga lepingu stiiliraamatu väljatöötamiseks ja rakenduslike tööde teostuseks, mis valmisid aasta lõpus.

Tallinn ZOO

LOOMAAIA VADERITE UUS SÜSTEEM

Loomaaed käivitas vaderite uue süsteemi pärast lepingu lõpetamist Tallinna Loomaaia Sõprade Seltsiga ja alates 2021. aastast saavad eraisikud ning ettevõtted ja ühendused loomaaeda toetada otse kindla looma vaderiks hakkamisega. Toetuse suurus arvutati looma aastase sööda- ja hoolduskulu alusel ning tulenevalt toetuse suurusest jagati toetajad vaderiteks, kuldvaderiteks ja plaatinavaderiteks. Vaderiks sai hakata imetajatele, lindudele, roomajatele ja kahepaiksetele ning kaladele. Loomaaia partneritena aitavad vaderid kaasa oma valitud looma elukeskkonna ja heaolu kui ka kogu loomaaia arendamisele.

Kokku sõlmiti 72 vaderilepingut, mis kehtivad ühe aasta. Laekunud toetustest tohib loomaaed 10 % suunata rahvusvahelistele liigikaitseprojektidele ja vaderitel on sellega võimalus panustada ohustatud liikide kaitseks looduses kõikjal maailmas.

Loomaaia omatulud

Loomaaia omatulude täitmine moodustas 97 % planeeritud tuludest ja omatulu teeniti 1 314 419 eurot. Kavandatust enam teeniti tulu õppeprogrammide läbiviimisest, ehitaja ja rentnike kasutatud kommunaalteenuste eest ning territooriumi vara rentimise eest.
Planeeritust üle 90 % ulatuses laekus piletitulu, tulu linnalaagrite läbiviimise eest, parkimistulu ja tulu väikevankrite kasutamise eest. Aasta algusest kuni jaanuari keskpaigani kehtis piletitele koroonaolukorras poole odavam hind ja seejärel olid piletid kuni mai alguseni tavahinnast 20 % võrra soodsamad.
Loomaaia teenuste kasutamist ja omatulude teenimist pärssisid Covid-19 pandeemia tõttu kehtestatud piirangud, mis avaldasid mõju kõikidele rühmategevustele ja ruumide kasutamisele ning ka loomaaia külastamisele.

	2020	2021	muutus +/-
Tallinna loomaaed	**1 420 818**	**1 314 419**	-106 399
Loomaaia piletitulu	1 166 931	990 778	-176 153
Teenus/ekskursioonid	15 625	15 225	-400
Teenus / loengud	83	83	0
Teenus /õppeprogramm	30 130	38 930	+8 800
Teenus / looduskool	14 825	10 750	-4 075
Teenus / linnalaager	5 700	8 717	+3 017
Teenus/väikevanker	0	31 000	+31 000
Loomaaia muu teenus	390	430	+40
Kultuuri ruum kasutamine	10 588	6 916	-3 672
Kultuuri muu teenus	16 468	15 577	-891
Äriruumi kommunaal	10 452	17 535	-7 083
Muu vara üür ja rent	79 991	98 131	+18 140
Parkimine	40 854	61 375	+20 521
Muud eespoolnimetamata tulud	28 780	18 973	-9 807

Tabel 9. Omatulude võrdlus 2020 ja 2021

Tallinna loomaaed arvudes

Seisuga 31.12.2021		
oli loomaaia kollektsioonis	**7886**	**isendit**
	351	**liigist**
nendest	35	liiki laste loomaaias
	86	Punase raamatu liiki (IUCN ohulähedased NT kuni looduses hävinud EW)
	47	EEP (Ohustatud liikide Euroopa programm) liiki
	10	ESB (European Studbook) liiki
	23	looduses sündinud liiki
	467	**sissetulekut**
nendest	418	sündi
	49	importi
sealhulgas	**359**	**selgroogsete sissetulekut**
nendest	318	selgroogsete sündi
	41	selgroogsete importi
	499	**väljaminekut**
nendest	460	surma
	39	eksporti
sealhulgas	**430**	**selgroogsete väljaminekut**
nendest	399	selgroogsete surma
	31	selgroogste eksporti
Aastal 2021		
anti loomadele	**240**	**erinevat nimetust sööta ja söödalisandit**
	2634	**kilogrammi loomaaia aiandis kasvatatud sööta**
rõngastati	**7**	**loomaaias vabas looduses pesitsenud lindu**
sai Tallinna loomaaed	**82**	**aastaseks**

oli loomaaed külastajatele avatud	**365**	**päeva**
külastas loomaaeda	**297 554**	**inimest**
tehti	**16 980**	**perepiletiga perekülastust**
	69091	külastajat
	1441	**Eesti Lasterikaste Perede Liidu perekaardiga külastust**
	6983	külastajat
	3703	**külastust aastakaartidega (täis, soodus, pere)**
	4863	külastajat
	598	**külastust kuukaartidega (täis, soodus, pere)**
	695	külastajat
	1914	**külastust Tallinna Loomaaia ja Eesti Vabaõhumuuseumi ühispiletiga** **(ühekordne ja aastane perepilet)**
	5723	külastajat
	148	**külastust Tallinna Loomaaia, Tallinna Botaanikaaia ja Eesti Loodusmuuseumi ühispiletiga (ühekordne üksikpilet ja perepilet)**
	354	külastajat
	457	**külastust Tallinn Cardiga**
viidi läbi	**232**	**ekskursiooni**
sealhulgas	75	üldekskursiooni
	69	temaatilist ekskursiooni
	32	eriekskursiooni
	40	hilisõhtust ekskursiooni kevadsuvel
	16	videvikuretke talvel
	372	**õppeprogrammi koolidele ja lasteaedadele**
osales Zookooli iseseisvas õppes	**4500**	**lasteaia- ja koolilast**
	4	**linnalaagrit**
tegutses	**15**	**loomaaia regulaarset huviringi**
toimus	**156**	**üritust**

sealhulgas	4	traditsioonilist suurüritust - lastekaitsepäev, loodushariduse päev loomaaia sünnipäeval, kõrvitsapidu, jõuluvanade külaskäik
	6	rahvusvahelise loomapäeva tähistamist
	86	laste sünnipäevaprogrammi
	60	eraklientide üritust loomaaia rendipindadel
eksponeeriti Keskkonnahariduskeskuses	**7**	**näitust**
ilmus ajalehes Postimees	**52**	**loomaaia nädala kokkuvõtet „Loomaaia uudised“**
oli loomaaial	**35 040**	**jälgijat *Facebooki*s**
töötas loomaaias	**213**	**töötajat**
aitas loomaaeda	**206**	**vabatahtlikku**
annetati	**32 124,91**	**eurot ohustatud liikide kaitseks maailmas**
	29 368,48	eurot kassast pileti ostmisel
	807	eurot e-pileti ostmisel
	1949,43	eurot vaderid oma toetussummast 10 %
annetati	**57 383,85**	**eurot loomaaiale kokku, sh ohustatud liikide kaitseks maailmas**
oli loomaaia eelarve täitmine	**5 180 418**	**eurot**
sellest	2 501 182	eurot töötasu
teenis loomaaed omatulu	**1 314 419**	**eurot**
sellest piletimüügi tulu	990 778	eurot
alustati	**1**	**uue ekspositsiooni ehitustöid**
		Kagu-Aasia troopiline vihmamets

töötati välja ja võeti kasutusele	**1**	**loomaaia uus vaderite süsteem**
valmis	**1**	**loomaaia uue visuaalse identiteedi stiiliraamat**
võeti kasutusele	**1**	**tarkvara arendusprojekt**
		loomaaia iseseisev e-pileti süsteem